

COVID-19 Programma

Aanhoudende klachten en nazorg

Vervolgprogrammering COVID-19

Programmavoorstel

Vervolgprogrammering COVID-19: deelprogramma
Aanhoudende klachten en nazorg

november 2021

Colofon

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie. Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdopdrachtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Voor meer informatie over het programma COVID-19 kunt u terecht op de [website](#) of contact opnemen via e-mail covid19@zonmw.nl.

Auteurs: Anneke Venema, Hannah Dijkhuis

Datum: november 2021

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. 070 349 54 66
www.zonmw.nl/coronaonderzoek
 covid19@zonmw.nl

Sociale media

- www.facebook.com/zonmwNL
- www.twitter.com/zonmw
- www.linkedin.com/company/zonmw
- www.youtube.com/ZonMwTV

Inhoud

1	Inleiding.....	5
2	Doelstelling en afbakening.....	6
2.1	Doelen deelprogramma COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg.....	6
2.2	Afbakening.....	6
2.3	Thema's	7
2.3.1	Thema 1: COVID-19 aanhoudende klachten en interventies herstel- en nazorg.....	7
2.3.2	Thema 2: Organisatie van COVID-19 herstel- en nazorg (JZOJP).....	8
2.4	Plaats van het deelprogramma COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg	8
3	Organisatie van het deelprogramma	9
3.1	Governance deelprogramma.....	9
3.2	ZonMw-kerncommissie COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg	9
4	Werkwijzen en procedures	10
4.1	Thema 1: COVID-19 aanhoudende klachten en interventies herstel- en nazorg.....	10
4.1.1	Onderzoek kennishiaten aanhoudende klachten COVID-19.....	10
4.1.2	Doorontwikkeling multidisciplinaire richtlijn COVID-19 nazorg.....	10
4.1.3	Onderzoek interventies herstel- en nazorg bij aanhoudende klachten na COVID-19 ...	10
4.1.4	Beleidsurgente vragen.....	11
4.1	Thema 2: Organisatie van COVID-19 herstel- en nazorg (JZOJP).....	11
4.2.1	Kennishiaten organisatie van COVID-19 herstel- en nazorg.....	11
4.2.2	Zorgnetwerken COVID-19 herstel- en nazorg.....	11
4.3	Communicatie & implementatie	11
4.4	Procedure	11

Bijlagen

A	Opdrachtbrief voor deelprogrammavoorstel COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg.....	12
---	---	----

1 Inleiding

Het COVID-19 Programma van ZonMw heeft vanaf maart 2020 verschillende onderzoeks- en praktijkprojecten gefinancierd. Deze projecten dragen op verschillende manieren bij aan kennis die ons helpt om de coronapandemie en haar gevolgen het hoofd te kunnen bieden. In 2021 hebben we de pandemie nog lang niet achter ons gelaten. Er zijn veel (nieuwe) kennishiaten. Het antwoord op deze hiaten helpt om zorg en preventie te verbeteren en maatschappelijke issues tijdens het vervolg en de nasleep van de pandemie op te lossen. Ook worden lessen geleerd van de afgelopen periode en wordt er kennis vergaard voor toekomstige mogelijke pandemieën.

Urgentie

De urgentie voor dit deelprogramma COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg is tweeledig. Enerzijds zien we nationaal en internationaal een grote groep mensen die na COVID-19 langdurig een breed scala aan klachten houdt. Vanuit zorgprofessionals, patiënten(vertegenwoordigers) en beleid is een grote roep voor meer onderzoek naar de aard en omvang van aanhoudende klachten na COVID-19 en naar effectieve herstel- en nazorg. Anderzijds is meer inzicht nodig in hoe COVID-19 herstel- en nazorg het beste georganiseerd en geïmplementeerd kan worden en wat dit vraagt in aanpassing van de organisatie van zorg. Voor de financiering van onderzoek in dit deelprogramma is de belangrijkste voorwaarde dat het onderzoek direct bruikbare kennis oplevert die bijdraagt aan goede herstel- en nazorg gedurende het verloop van de pandemie en de nasleep daarvan in Nederland.

Dit deelprogramma COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg is onderdeel van het vervolgprogramma COVID-19. De basisafspraken voor deze vervolgprogrammering staan beschreven in een basistekst. Het deelprogramma is tot stand gekomen met input van beroepsverenigingen in de 1^e en 2^e lijn en patiënten(vertegenwoordigers) en heeft een looptijd die gelijk is aan het vervolgprogramma.

2 Doelstelling en afbakening

2.1 Doelen deelprogramma COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg

Het deelprogramma COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg dient een duidelijk maatschappelijk belang; het ontwikkelen en toepassen van praktijkrelevante kennis om bij te dragen aan het verminderen van post-COVID-19 problematiek en een zo goed mogelijk herstel.

Kerndoelstelling van het deelprogramma: vergroten van kennis en expertise over COVID-19 aanhoudende klachten, COVID-19 herstel- en nazorg en de daarvoor benodigde organisatie van zorg.

Om de kerndoelstelling te realiseren is de uitvoering van het deelprogramma gericht op 3 programmadoelen:

1. Ontwikkeling van urgent benodigde kennis
2. (Door)ontwikkeling en aanpassingen van de organisatie van zorg
3. Ontwikkelde kennis toegankelijk en bruikbaar maken

2.2 Afbakening

Dit deelprogramma richt zich op patiënten die aanhoudende klachten hebben na COVID-19, de herstel- en nazorg waarmee deze patiënten het best geholpen zijn en wat dit vraagt in veranderingen van de organisatie van zorg. Het deelprogramma genereert nieuwe kennis door het financieren van onderzoek naar kennishiaten, praktische oplossingen en het bevorderen van implementatie daarvan om patiënten goed te behandelen en zorgprofessionals te ondersteunen. Voor de invulling van het programma zijn doorlopende gesprekken gepland met NHG, FMS en patiënten(vertegenwoordiging) over ontwikkelingen en kennisagenda's.

Patiënten met aanhoudende klachten na COVID-19

De focus van dit programma is op patiënten met aanhoudende klachten na COVID-19, internationaal en in de wandelgangen ook wel 'long COVID' genoemd. Hieronder verstaan we patiënten die 3 maanden na COVID-19 (aangetoond middels een test) of na klachten die suggestief zijn voor COVID-19 (niet getest: met name in de 1^e golf) niet hersteld zijn.

In de zorgpraktijk wordt onderscheid gemaakt tussen patiënten die ernstig ziek zijn geweest en in het ziekenhuis hebben gelegen (met of zonder IC-opname) en patiënten die niet in het ziekenhuis hebben gelegen en thuis een matige tot milde infectie hebben doorgemaakt, maar wel langdurig klachten houden. Voor beide groepen wordt in dit deelprogramma ruimte gemaakt met betrekking tot kennishiaten en organisatie van herstel- en nazorg.

Een aparte groep zijn de patiënten die door COVID-19 in de palliatieve fase komen. Binnen ZonMw is daar in 2020 met een aantal projecten onderzoek naar gedaan en met name ook naar de noodzakelijke nazorg van naasten van deze patiënten. Dit is niet de focus van dit deelprogramma, uiteraard wordt er wel afgestemd met het programma Palliantie.

Herstel- en nazorg

In de praktijk worden herstel- en nazorg regelmatig door elkaar gebruikt. Onder herstelzorg verstaan we alle zorg die ten dienste staat van herstelprocessen van patiënten. Met nazorg worden maatregelen (lichamelijke, geestelijke en maatschappelijke) bedoeld, gericht op een zo goed mogelijk herstel. Nazorg sluit ook aan op vragen in het sociale en arbeidskundig domein. Gezamenlijk met partijen (artsen en bedrijfsartsen) en SZW wordt afgestemd wat nodig en wenselijk is.

Herstel- en nazorg vraagt om persoonsgerichte zorg, waar mogelijk voeren van eigen regie, een brede blik op gezondheid (positieve gezondheid) en aandacht voor een gezonde leefstijl. Samenwerking met patiënten(vertegenwoordiging) is voor deze nieuwe ziekte van groot belang en is expliciet onderdeel van het deelprogramma.

Organisatie van zorg

Organisatie van zorg richt zich op het generen van in de praktijk benodigde nieuwe kennis waardoor de organisatie van COVID-19 herstel- en nazorg beter geïmplementeerd en geoptimaliseerd kan worden. Hierbij wordt aangesloten bij bestaande kennis en zorgnetwerken; zorg in de keten met goede door- en terug verwijzing tussen de 1^e en 2^e lijn. Het gaat specifiek om de juiste zorg op de juiste plek, aansluitend bij de behoefte van de patiënt (persoonsgericht). Tevens wordt optimaal gebruikt gemaakt van bestaande nieuwe technologische mogelijkheden.

2.3 Thema's

2.3.1 Thema 1: COVID-19 aanhoudende klachten en interventies herstel- en nazorg

Thema 1 richt zich op het generen van in de praktijk benodigde kennis over de prevalentie, aard en duur van aanhoudende klachten na COVID-19. Het is bekend dat mensen die in het ziekenhuis (en met name ook op de IC) hebben gelegen nog lange tijd klachten kunnen houden. Ook een deel van de patiënten die niet opgenomen zijn geweest in het ziekenhuis, houdt langer dan 3 maanden klachten¹². Het gaat dan om een breed scala aan klachten, zoals extreme vermoeidheid, long- en hartklachten, maar ook mentale en psychische problemen³. Deze klachten zijn van invloed op algemene en dagelijkse handelingen, sociaal en werk gerelateerd functioneren en kwaliteit van leven. De huidige onderzoeken rond COVID-19 genereren nog onvoldoende kennis naar de aard en het voorkomen van langdurige klachten na COVID-19. Ook bestaat een kennishiaat ten aanzien van de beste herstel- en nazorg voor mensen met doorgemaakte COVID-19 die langdurig klachten houden, de effectiviteit van de behandelingen en de wetenschappelijke onderbouwing daarvan.

Voor onderzoek in dit thema wordt aangesloten op de huidige stand van wetenschap (nationaal en internationaal) en de zorgpraktijk. Kennishiaten uit de COVID-19 kennisagenda van de FMS (1^e en 2^e ronde) en de kennisagenda van het NHG, daar waar het aanhoudende klachten, herstel- en nazorg en organisatie van zorg betreft, zijn onderdeel van dit deelprogramma. Beide agenda's zijn tot stand gekomen met inzet van patiënten(vertegenwoordiging).

Inzet is dat het onderzoek tenminste tijdens het verloop van de pandemie en de nasleep daarvan in Nederland implementeerbare resultaten oplevert. Er wordt met name gedacht aan de volgende onderdelen:

- Nieuwe kennis genereren over definiëring, aard, omvang en duur van aanhoudende klachten na COVID-19. Ook voor verschillende risicopopulaties onder andere (kwetsbare) ouderen, mensen met laaggeletterdheid/beperkte gezondheidsvaardigheden, mensen met chronische aandoeningen en kinderen.
- Multidisciplinaire samenwerking stimuleren in het door ontwikkelen van een multidisciplinaire richtlijn COVID-19 nazorg (ingezet door FMS, NHG en LAN).
- Nieuwe kennis genereren over effectieve herstel- en nazorg voor mensen met aanhoudende klachten na COVID-19. Waarbij invulling wordt gegeven aan de vraag: hoe monitor je de wetenschappelijke onderbouwing en de uitkomstmaten daarvan? Onderwerpen zijn ook brede blik op gezondheid (positieve gezondheid), persoonsgerichte zorg, eigen regie, samen beslissen en volgordelijkheid van herstel- en nazorg.
- Doorgeleiden van de opgedane kennis en ervaring naar beleid, onderwijs, onderzoek en praktijk.

Thema 1 sluit aan op onderdelen uit het deelprogramma 'Behandeling', namelijk:

- Kennis over behandeling ter voorkoming van langdurige schade en versneld herstellen.
- Optimaliseren van behandeling voor mensen met aanhoudende klachten na COVID-19.
- Inzicht in het onderliggende mechanisme waarom symptomen zich ontwikkelen en blijven bestaan, en hoe behandeling specifiek kan worden ingezet.

Uiteraard wordt hierin goed afgestemd en samengewerkt om doublures te voorkomen en versnelling te bewerkstelligen.

¹ <https://www.ntvg.nl/artikelen/langdurige-klachten-na-ongecompliceerde-covid-19/volledig#b-3>

² <https://www.bmj.com/content/370/bmj.m3026>

³ [Long-term consequences of COVID-19: research needs - The Lancet Infectious Diseases](#)

2.3.2 Thema 2: Organisatie van COVID-19 herstel- en nazorg (JZOJP)

Thema 2 richt zich op het genereren van in de praktijk benodigde nieuwe kennis waardoor de organisatie van herstel- en nazorg beter geïmplementeerd en geoptimaliseerd kan worden. Hierbij wordt aangesloten bij bestaande kennis en netwerken. De FMS (1^e en 2^eronde) en het [NHG](#) hebben in 2021 kennisagenda's opgesteld. De inventarisatie van kennishiaten op het gebied van organisatie van herstel- en nazorg toonde verschillende kennishiaten en implementatievraagstukken, onder andere op het gebied van regievoering, multidisciplinaire en regionale samenwerking, door- en terugverwijzen, voorkomen van ziekenhuiszorg en financiering (FMS, Eerstelijnsberoepsgroepen en patiënten(vertegenwoordiging) op 8 december 2020).

Onderdelen onder dit thema zijn:

- Kennis genereren over de organisatie van herstel- en nazorg voor mensen met langdurige klachten na COVID-19, ook voor specifieke doelgroepen.
- Het bevorderen van implementatie van effectieve herstel- en nazorg na COVID-19, Juiste Zorg Op de Juiste Plek (JZOJP).
- Stimuleren van goede regievoering, coördinatie, informatieoverdracht en verwijzing door de veldpartijen in de keten. Bijvoorbeeld in de vorm van regionale zorgnetwerken en verwijzing tussen de 1^e en 2^e lijn.
- Stimuleren en verder opschalen van digitale zorg en zorg op afstand in herstel- en nazorg.
- Doorgeleiden van de opgedane kennis en ervaring naar beleid, onderwijs, onderzoek en praktijk.

2.4 Plaats van het deelprogramma COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg

Het deelprogramma COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg is onderdeel van het overkoepelende COVID-19 vervolgprogramma en heeft een nauwe relatie met verschillende subsidie- en verbeterprogramma's binnen en buiten ZonMw. Bijvoorbeeld met de clusters Preventie, Gezondheidsbescherming-Infectieziektebestrijding, Translationeel Onderzoek, Geneesmiddelen, Kwaliteit van Zorg, Palliatieve zorg en Doelmatigheidsonderzoek. ZonMw werkt in het kader van het COVID-19 Programma samen met internationale initiatieven die worden ondersteund door [VODAN](#), WHO en [GLoPID-R](#).

3 Organisatie van het deelprogramma

3.1 Governance deelprogramma

Een goedlopend deelprogramma COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg vergt betrokkenheid van alle relevante partijen. Voor een optimaal resultaat zal afstemming en samenwerking met stakeholders vanuit beleid, onderzoek en praktijk worden gecontinueerd (naast VWS zijn dit onder andere FMS, NHG, paramedische beroepsverenigingen, patiëntvertegenwoordigers zoals C-Support, LAN, Long Fonds, en NPF). Gedurende het programma wordt gekeken of er nog andere stakeholders betrokken moeten worden.

3.2 ZonMw-kerncommissie COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg

Voor deelprogramma wordt een kerncommissie geworven met expertise op het terrein van COVID-19 aanhoudende klachten, herstel- en nazorg, onderzoek, patiëntervaring en praktijk. Eventueel werken we met ad-hoc subcommissies vanuit een poule van leden die onderwerp afhankelijk samengesteld worden. Deze subcommissies kunnen ingezet worden voor beoordeling, maar ook voor langer lopende begeleiding van specifieke projecten.

Vertegenwoordigers van het ministerie van VWS nemen als waarnemer in de kerncommissie plaats. Bij de samenstelling van de kerncommissie wordt de [Code omgang met persoonlijke belangen](#) van ZonMw toegepast. De leden van de kerncommissie worden voor een bepaalde tijd aangesteld. Afhankelijk van de voor nieuwe thema's benodigde expertise kunnen subcommissies worden ingesteld. Steeds zal hierbij gewaarborgd blijven dat de commissie voldoende expertise beschikbaar heeft om aanvragen te kunnen beoordelen. Vertegenwoordigers van patiënten zijn onderdeel van de kerncommissie.

De taken van de commissie(s) houden in:

- Beoordelen van de aanvragen op verschillende criteria conform de doelstellingen van het (deel)programma.
- Prioriteren van de aanvragen en adviseren over honorering aan het ZonMw-bestuur.
- Signaleren van ontwikkelingen die van belang zijn voor het programma, en waar nodig advies uitbrengen naar het ZonMw-bestuur, ten behoeve van VWS.
- Bewaken van de voortgang en evaluatie van de gehonoreerde projecten, op grond van de voortgangsrapportages die elk project op verschillende momenten gedurende de looptijd dient in te leveren en het eindverslag na afloop van het project.

4 Werkwijzen en procedures

Er worden verschillende subsidie instrumenten ingezet:

- Voorbereidende studies/inventarisaties
- Open en/of vraaggestuurde rondes
- Urgente onderzoeksvragen traject
- Praktijkimpulsen en beleidsvragen

Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van lopend onderzoek, bestaande cohorten en registraties. Alleen daar waar noodzakelijk worden nieuwe initiatieven gestart, waarbij getoetst wordt of deze van meerwaarde zijn ten opzichte van nationale en internationale initiatieven. De projecten in dit vervolgprogramma moeten bovendien waar mogelijk leiden tot een duurzame impact; de resultaten zijn dus ook bruikbaar na de pandemie.

In de basistekst van het COVID-vervolgprogramma zijn voorwaarden gedefinieerd met betrekking tot staatssteun, maatschappelijk verantwoord licentiëren, communicatie en Open Science.

Voor de financiering van onderzoek in dit deelprogramma is de belangrijkste voorwaarde dat het onderzoek direct bruikbare kennis oplevert die bijdraagt aan goede herstel- en nazorg gedurende het verloop van de pandemie in Nederland of de nasleep daarvan. Om de programmadoelen te behalen, zet het programma verschillende subsidie-instrumenten in. In de basistekst voor de COVID-19 vervolgprogrammering staat beschreven hoe deze instrumenten worden uitgevoerd. Vanwege de voortdurende ontwikkelingen wordt in dit deelprogramma flexibiliteit ingebouwd voor verdere invulling en experimenten binnen de met VWS afgestemde kaders.

Kennishiaten zijn opgehaald via bijvoorbeeld kennisagenda's, inventarisaties en een kleine veldraadpleging met veldpartijen. Daarnaast is er apart ruimte voor onderzoek dat VWS top-down wil uitzetten vanwege beleidsurgentie. Om proactief in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen op het gebied van COVID-19 aanhoudende klachten en herstel en nazorg wordt doorlopend een overzicht gemaakt van ontwikkelingen. Ook voor het stimuleren van de implementatie van de resultaten van de projecten zijn kleine subsidies beschikbaar.

Instrumenten worden op maat ingezet, conform de bijbehorende voorwaarden en afhankelijk van de urgentie, het type kennishiaat en de vereisten waaraan het onderzoek moet voldoen.

4.1 Thema 1: COVID-19 aanhoudende klachten en interventies herstel- en nazorg

4.1.1 Onderzoek kennishiaten aanhoudende klachten COVID-19

Inzet is om een deel van de kennis van dit thema te vergaren via zoveel mogelijk met reeds bestaande cohorten en onderzoeken van patiënten met COVID-19 (onder andere wel/geen ziekenhuisopname en specifieke doelgroepen) waarin aanhoudende klachten onderzocht worden. Daarbij maken we gebruik van datastewards en de dataportal Health RI. Voor kennis over aanhoudende klachten na COVID-19 bij speciale doelgroepen wordt ook onderzocht of bestaand onderzoek kan worden verlengd of uitgebreid voor het beantwoorden van de vragen of dat nieuw onderzoek moet worden opgezet.

4.1.2 Doorontwikkeling multidisciplinaire richtlijn COVID-19 nazorg

Vanuit het deelprogramma zal de doorontwikkeling van multidisciplinaire integrale evidence-based richtlijn COVID-19 nazorg, geïnitieerd door FMS/NHG/LAN met een multidisciplinaire groep, worden gestimuleerd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de kennisagenda's van de FMS en het NHG. Eventueel onderzoek naar interventies, volgend uit de richtlijnontwikkeling kan worden gefaciliteerd binnen 4.1.3.

4.1.3 Onderzoek interventies herstel- en nazorg bij aanhoudende klachten na COVID-19

Voor het genereren van nieuwe kennis over effectieve herstel- en nazorg en de wetenschappelijke onderbouwing en uitkomstmaten, wordt in afstemming met FMS, NHG, en patiënten(vertegenwoordiging) en/of na open oproep, onderzoek en/of pilots gefinancierd om te evalueren en te spiegelen of inzet van specifieke herstel- en nazorg wel/niet werkt.

4.1.4 Beleidsurgente vragen

Van het beschikbare programmabudget voor onderzoek wordt apart budget gereserveerd voor acute beleidsrelevante vragen die door het ministerie van VWS worden vastgesteld. Te denken valt aan kennissyntheses.

4.1 Thema 2: Organisatie van COVID-19 herstel- en nazorg (JZOJP)

4.2.1 Kennishiaten organisatie van COVID-19 herstel- en nazorg

Er komt een inventarisatie van goede voorbeelden en verdieping op knelpunten. Hiermee generen we een gezamenlijk beeld en in de praktijk benodigde nieuwe kennis over de organisatie van herstel- en nazorg, waardoor deze kennis beter geïmplementeerd en geoptimaliseerd kan worden. Goede voorbeelden dragen bij aan het beter stroomlijnen van deze en van de reguliere zorg.

4.2.2 Zorgnetwerken COVID-19 herstel- en nazorg

Dit onderdeel biedt ruimte voor pilots voor bestaande (regionale) netwerken om herstel- en nazorg goed te regelen in de regio vanuit de insteek: juiste zorg op de juiste plek. Het betreft multidisciplinaire netwerkzorg indien mogelijk in de 1^e lijn, met tijdig door- en terugverwijzen vanuit de 2^e lijn, zodat patiënten met aanhoudende klachten goed en efficiënt geholpen zijn. Onderdeel van de pilots en impulsen zijn het verder stimuleren van digitale zorg en zorg op afstand in herstel en nazorg COVID-19. Dit draagt ook na de pandemie bij aan noodzakelijke doorontwikkeling in de zorg. Om de kennis te extraheren uit deze pilots verdient het wel de aanbeveling om daarbovenop een evaluatiestudie uit te zetten.

4.3 Communicatie & implementatie

In dit deelprogramma is specifiek aandacht voor de doorgeleiding en implementatie van nieuwe en recent ontwikkelde kennis op het gebied van herstel- en nazorg van COVID-19 naar beleid, onderwijs, onderzoek en praktijk. Noodzakelijk vervolgonderzoek op succesvolle resultaten wordt al gedurende lopend onderzoek in kaart gebracht en waar passend ondersteund. Daarnaast ontstaat inzicht in wat klaar moet staan in het systeem (vergoeding, financiering, richtlijnen) voor voorspoedige doorgeleiding van de resultaten.

De inzet van het deelprogramma is om gedurende de looptijd van de pandemie in Nederland implementeerbare resultaten op te leveren. Een langere ontwikkeltijd kan van geval tot geval worden afgewogen, bijvoorbeeld voor het langer volgen van mensen met aanhoudende klachten na COVID-19. Hierbij is de doorlooptijd mogelijk langer. In verband met follow-up werkzaamheden, analyses en rapportages kunnen de onderzoeksprojecten zelf wel tot na deze periode lopen.

4.4 Procedure

Voor de procedurele aspecten van het deelprogramma wordt verwezen naar de basistekst voor de vervolgfinanciering van het COVID-19 Programma.

A Opdrachtbrief voor deelprogrammavoorstel COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Zon Mw
T.a.v. het Bestuur
Postbus 93245
2509 AE DEN HAAG

**Ministerie van
Volksgezondheid, Welzijn
en Sport,**
Directoraat-Generaal
Curatieve Zorg
Directie Curatieve Zorg

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij

Datum **- 3 NOV. 2021**
Betreft Deelprogrammavoorstel COVID 19 aanhoudende klachten
en nazorg

Kenmerk
3275307-1017478-CZ

Uw brief

Bijlage(n)

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Geacht bestuur,

Met veel interesse heb ik kennisgenomen van uw programmavoorstel gericht op herstel- en nazorg na COVID-19, een deelprogramma binnen het COVID-19 onderzoeksprogramma. Daarbij spreek ik graag mijn waardering uit voor de inzet van u en uw medewerkers in het coördineren en mogelijk maken van onderzoek, waaronder naar COVID-19. Diverse kennishiaten betreffende langdurige klachten na een coronabesmetting zijn vanuit zorgprofessionals vastgesteld. Zo is (vervolg) onderzoek nodig naar de aard en omvang van aanhoudende klachten na COVID-19 als ook effectieve herstel- en nazorg en de manier waarop deze zorg het beste georganiseerd en geïmplementeerd kan worden in het Nederlandse zorgsysteem.

Ik vind het zeer positief dat samengewerkt wordt met verschillende veldpartijen en met internationale initiatieven en dat in dit deelprogramma specifiek ingezet wordt op langdurige klachten na een infectie met COVID-19. Middels deze brief stel ik het budget ter beschikking voor het deelprogramma, dat in onderling overleg in naamgeving is aangepast naar COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg.

Voor de uitvoering van het programma stel ik € 7.810.000 beschikbaar. Hiervan wordt € 1.500.000 gedekt uit het eerder goedgekeurd meerjarige COVID-19 onderzoeksprogramma. De bevoorschotting is als volgt:

	2021	2022	2023	2024	Totaal
COVID-19 Onderzoeksprogramma	810.789	0	291.863	397.438	1.500.000
Additioneel	0	2.654.732	2.652.268	1.003.000	6.310.000
Totaal	810.789	2.654.732	2.944.131	1.400.348	7.810.000

Verder verzoek ik u in de eerstvolgende (voortgangs)rapportage dit programma zowel inhoudelijk als financieel op te nemen.

Ik zal het meerjarige uitgaven- en verplichtingenplafond ZonMw verhogen voor dit programma. U ontvangt hierover een aanvullend schrijven op mijn brief van 11 december 2020, kenmerk 1748928-210700-BPZ, inzake de goedkeuring jaarplan en begroting 2021. Tevens zijn de werkafspraken planning & control VWS, NWO en ZonMw van toepassing.

Kenmerk
3275307-1017478-CZ

Hoogachtend,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,
namens deze,
de directeur-generaal Volksgezondheid,

Marjolijn Sonnema

Het deelprogramma 'Aanhoudende klachten en nazorg' is onderdeel van het vervoloprogramma COVID-19. De urgentie voor dit deelprogramma is tweeledig.

Enerzijds zien we nationaal en internationaal een grote groep mensen die na COVID-19 langdurig een breed scala aan klachten houdt. Vanuit zorgprofessionals, patiënten(vertegenwoordigers) en beleid is een grote roep om meer onderzoek te doen naar de aard en omvang van aanhoudende klachten na COVID-19 en naar effectieve herstel- en nazorg.

Anderzijds is meer inzicht nodig in hoe herstel- en nazorg het beste georganiseerd en geïmplementeerd kan worden en wat dit vraagt in aanpassing van de organisatie van zorg.

ZonMw stimuleert
gezondheidsonderzoek en
zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 54 66
covid19@zonmw.nl
www.zonmw.nl/coronaonderzoek